

YRKESBACHELOR OG YRKESMASTER PÅ NORSK – I ET INTERNASJONALT PERSPEKTIV

Arendalsuka 2025

Jens Bjørnåvold

Europeisk høyere utdanning i et spenningsfelt

- En (dominerende) **akademisering** av høyere utdanning hvor stadig flere fagområder – også yrkesrettede - trekkes inn i dragsuget av de tradisjonelle universiteter og hvor fokuset rettes mot disiplin- og forskningsbasert kunnskap
- En (beskjeden, men tiltakende) **yrkesretting** av høyere utdanning hvor særtrekkene fra tradisjonelle yrkesfag legges til grunn for høyere utdanning. Fokuset legges på praktiske ferdigheter utviklet gjennom en systematisk dialog med arbeidslivet

Hvorfor yrkesretting av høyere utdanning?

Et sterkere søkelys på høyere yrkesfag henger sammen med behovet for:

- Å tydeliggjøre og fremme praktisk og arbeidsorientert utdanning på høyere nivå
- Å balansere akademisk/teoretiske og praktisk/arbeidslivsorienterte utdanningsområder – å demme opp for «akademisk drift»
- Å tydeliggjøre at universtetssektoren ikke har monopol på høyere utdanning

Forhold som påvirker utviklingen av høyere yrkesfag

Negativt: Bolognaprosessen innenfor høyere utdanning omfatter i liten grad yrkesfagene og setter likhetstegn mellom «høyere» og «akademisk» utdanning

- **Positivt:** Innføringen av det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF) i 2008 (og det norske NKR fra 2011) bidrar til å vise bredden i kunnskap, ferdigheter og kompetanse – fra det teoretiske til det praktiske.
- **Positivt:** Flertallet av Europeiske land opererer med todelte høyere utdanningssystemer hvor universitetene lever side om side med institusjoner med klar yrkes- og profesjonsretting

Negativt: I noen få land (som i Norge inntil 2025) opererer vi med (tilnærmet) 'enhetlige' høyere utdanningssystemer forankret i den tradisjonelle universitetssektoren

Høyere yrkesrettede utdanninger i Europa – eksempler.....

- Flertallet av europeiske land har styrket utdanninger på NKR/EQF 5-nivå (inklusive fagskoler) de siste årene
- Tyskland, Sveits og Østerrike bygger systematisk ut høyere yrkefag:
 - Tyske og Østerrikske Mesterbrev er nå plassert på NKR/EQF nivå 6, likeverdig med en bachelor fra et universitet
 - Tyskland og Østerrike har introdusert nye yrkesfagtitler (Bachelor og Master Professionel) på NKR/EQF nivå 6 og 7. Disse videreutvikler og styrker den yrkefaglige søylen i disse landene
 - Sveits tilbyr yrkesrettede kvalifikasjoner, delvis med utgangspunkt i Mesterbrev, på NKR/EQF 6-8-nivå

Høyere yrkesrettede utdanninger i Europa - eksempler

- .
- Frankrike har siden 1987 operert med lærlingordninger på høyere nivå, NKR/EQF 5-7 (i 2019-20 var det mer enn 200 000 slike lærlinger)
- England og Skottland har introdusert 'graduate og professional apprenticeships' på NKR/EQF 5-7
- Irland tilbyr 'Apprenticeship PhDs' tilsvarende NKR/EQF 8.
- Sverige har de siste ti-året utviklet sin Yrkeshøyskole og tilbyr kvalifikasjoner på EQF nivå 6.
- Finland tilbyr spesialisert yrkeskvalifikasjoner på EQF nivå 6.
- Danmark tilbyr Profesjonsbachelor på EQF nivå 6

Hva skal barnet hete?

- Begrepet «høyere yrkesfag» («Higher vocational training» og «Berufsbildung auf hohere niveau») har festet seg, og favner mangfoldet av tilbud på EQF nivåene 5-8
- Det eksisterer ikke felles internasjonale kvalifikasjonstitler
 - «Profesjonell bachelor» i Tyskland, Østerrike, Irland og Danmark
 - «Sertifisert profesjonell kvalifikasjon» (nivå 6-8) i Frankrike
 - «Høyere fagprøve» (nivå 6-8) i Sveits
 - «Anvendt teknisk høyere utdanning» (nivå 6) i Italia
 - «Kvalifisert yrkeshøykoleeksamen» (nivå 6) i Sverige
 - «Spesialisert yrkeskvalifikasjon» (nivå 6) i Finland
- I Norge må titlene ha referanse til
 - kompetanseinnhold og profil – for eksempel «yrke»
 - kompetansenivå (EQF/NKR nivå, eventuelt Bachelor og Master...)

En yrkesfaglige søyle i norsk høyere utdanning...hva kreves?

«Glasstaket» mellom NKR nivåene 5 og 6 er nå fjernet – det gir nye muligheter:

- Egenarten til høyere yrkesfag må synliggjøres – gjennom titler og nivå
- Krever en langsiktig utvikling med dedikerte pilot-institusjoner
- Må baseres på tett samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv
- Må ikke avgrenses til fagskoler, men (for eksempel) inkludere Mesterbrev
- Krever systematisk bruk av internasjonale erfaringer
- Forutsetter (tøff) kvalitetssikring
- En ny søyle må ikke isoleres fra eksisterende høyere utdanning, men spille sammen, for eksempel støttet av ECTS.